NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 03685

NAHES FUN KINDER

Sholem Aleichem

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

שלום-עליכם ביבליאָטעק

פאַר גרויס און קליין

נחת פון קינדער

און

בערעל-אײזיק

שלום-עליכם פאָלקס-פאָנד אויסגאַבע

ניו יאָרק, 1918

Copyright, 1918, by Olga Rabinowitz (Sholom-Aleichem), New York

נחת פון קינדער

(מאָנאָלאָג).

— קיין נגיד, הערט איהר, בין איך ניט. ווייט פון א נגיד. גאָרנישט. א בעל־הבית מיט א דירה איין אייגענע. האָטש וואָס האָט מען, משטיינס געזאָגט, ביי אונז פון א דירה? מכות! — נאָר נחת פון קינדער, קאָן איך מיך באַריהמען, האָב איך, ברוך־השם, מעהר פונ'ם גרעסטען גביר אין כתרילעווקע! ביי מיר, הערט איהר, אַז עס קומט אַ יום־טוב און עס קומען זיך צענויף אַלע קינדער, קיין עין־הרע, זיהן און טעכטער, שניר און איידעמס מיט אַלע אייניקלעך — ווער איז צו מיר גלייך?

למשל, נעמט פורים צו דער סעודה.

וואָס פאר אַ טעם, פרעג איך אייך, האָט אַ סעודה, אַז מע זעצט זיך צום טיש איינער אַליין מיט'ן ווייב און מע עסט?

נו, שטעלט אייך פאָר, אַז איך האָב שוין אָפּגעגעסען די פיש מיט דער יויך, לאָקשען, צימעס, דאָס, יענץ — נו וואָס? בלאָטע שבבלאָטע! אַ פערד, להבדיל, עסט אויך. אַ מענטש איז דאָך אָבער נישט קיין פערד. ובפרט אַ איד. ובפרט יום־טוב. ובפרט אַזאַ יום־טוב, ווי פורים צו דער סעודה!

קודם כל — די קינדער, קיין עין־הרע.

אַכט האָב איך, זאָלען געזונט זיין, אַלע אויסגעגעבענע. (געווען צוועלף — פיער זענען, די צו לענגערע יאָהר, אַוועקגעגאַנגען). האַלב זענען זיהן, האַלב זענען טעכטער; פיער איידעמס

און פיער שניר; האט איהר שוין, קיין עין־הרע, א קיימא־לן פון זעכצעהן.

היינט אייניקלעך, לעבען זאלען זיי!

נישט צו פארזינדיגען. ווארום אלע טעכטער און אלע שניר קינדלען, ברוך־השם, אלע יאהר; ביי וועמען ס'איז פארהאן עלף, ביי וועמען — נייען, ביי וועמען זיבען. קיין עקרות, אזעלכע, הייסט דאס, וואס זאלען חלילה נישט האבען גאר נישט, איז ביי מיר נישט פארהאן.

נאר מיט איין זוהן, מיט'ן מיטעלסטען, האב איך געהאט אביסעל צו טהון: מיין שנור האט א צייט קיין קינדער נישט געהאט. נישטא און נישטא — און גענוג!

האט זיך אנגעהויבען א סדרה: דאקטוירים, דער רבי, להבדיל דער טאטער — עם העלפט נישט.

קיצור־הדבר, ס'איז געבליבען — גט'ען זיך.

מילא, גט'ען זיך — גט'ען זיך. ס'איז געקומען צום גט'ען זיך — ווער? וואס? זי וויל ניט!

וואס הייסט, זי וויל ניט? זי האט איהם, זאגט זי, ליעב. טפש איינער! וואס הערסט דו זי, זאג איך, וואס זי האט דיך ליעב? זאגט ער: איך האב זי אויך ליעב. וואס זאגט איהר אויף דעם חכם? איך זאג איהם „קינדער" — זאגט ער „ליעב"!... וואס זאגט איהר אויף אזא לעקיש?

קיצור־הדבר, זיי האבען זיך נ י ש ט געג'גט. און גאט האט געהאלפען — שוין א יאהר זעכס, אז זי האט אנגעהויבען צו קינדלען, קינדעלט זי וואס א יאהר, וואס א יאהר; שיט מיך אפ מיט אייניקלעך!

איהר זאלט זעהען ביי מיר אייניקלעך — אלע געראטענע, איינס שענער פונ'ם אנדערען, אין זייערע פנים'ער נישט אריינ־צוקוקען! איך זאג אייך — אנטיקלעך!

היינט ווי אזוי לערנען זיי! טאמער ווילט איהר א בלאט גמרא — איז א בלאט גמרא אויסוועניג. פון חומש מיט רש"י, מיט

תנ"ך, מיט דקדוק, מיט די אַלע איבעריגע היינטיגע שאַלעמויזען שמועסט מען ניט. זייער לייענען און זייער שרייבען אידיש און רוסיש און דייטש און פראַנצויזיש, און און און...

אז איך באַדאַרף אַמאָל אַ בריוועל איבערלייענען, איין אד־רעס אָנשרייבען, צי וואָס, — ווערד אַ מלחמה: **„זיידעניו, אַט וועל איך! זיידעניו, אַט וועל איך!"**

אי וואָס, איהר וועט פרעגען „פּרנסה"? עט, פאַרהאַן אַ גרויסער גאָט! ער פיהרט אוים. אַ מאָל אַזוי, אַ מאָל אַזוי. אַ מאָל בעסער, אַ מאָל ערגער. מאַהלט אייך, מעהר ערגער ווי בע־סער — מע מוטשעט זיך און מע קומט דורך מיט'ן יאָהר, אַבי געזונט, ווי זאָגט איהר.

מיין עלטערען זוהן איז געגאַנגען ניט שלעכט. ער איז גע־זעסען אין אַ דאָרף, אין זלאַדיעוועקע איז ער געזעסען, און געהאַט גאַנץ פיין פּרנסה; נאָר אַז ס'איז אַרוים דער אוקאַז פונ'ם דריטען מאַי, האָט מען איהם געבעטען מחילה; האָט ער דאָך מסתמא גע'בריה'ט זיך, געוואָלט אויסווייזען, אַז ער איז ניט קיין „פּאָ־סעליוושייסיאַ", געבראַכט פּאַפּירען, אַז ער זיצט דאָרטען נאָך פון ששת ימי בראשית, דערלאַנגט אין סענאַט. בקיצור, ס'האָט ניט געהאָלפען קיין שמע־ישראל, מע האָט איהם אַרויסגעטריבען, און ער קאָן נאָך עד היום צו זיך ניט קומען... זיצט ער ביי מיר מיט ווייב און קינדער. אַ ברירה האָט מען?

און דעם אַנדערען זוהן מיינעם געהט נעבאָך גלאַט נישט. וואָס ער זאָל ניט טהון — איז שלים־שלים־מזל, ווי זאָגט איהר, „מיט דער פוטער אַראָפּ". קויפט ער תבואה, ווערד אַ זול. האַנ־דעלט ער איין אָכסען, פּגר'ען זיי. ריהרט ער זיך צו צו וואַלד, איז אַ וואַרעמער ווינטער — אַ בר־מזל! ער זאָל אַ קוק טהון אין טייך, וואָלטען גע'פּגר'ט אַלע פיש... האָב איך מיך מיישב געווען און זאָג איהם: „ווייסט דו וואָס? פּעקעל זיך אַריבער מיט ווייב און קינדער צו מיר. ממה נפשך!"...

דעם דריטען זוהן מײנעם איז יאָ געװען נישקשה, איז ער אין דער גרױסער שרפה, ניט הײנט געדאַכט, אָפּגעברענט געװאָרען, אַרױס װי די מאַמע האָט איהם געהאַט, און האָט נאָך געהאַט אױף זיך אַ גוט פּעקעל מיט אַ מסירה'לע, מיט אַ סלעדראָװאַטעל, מיט צרות, מיט אַ פּריזיװ — פּרעגט ניט — ס'איז גוט!... הײנט זיצט ער בײ מיר מיט דער גאַנצער חאָליאַסטרע. װאָס דען?...

נאָר אײן קלענערען זוהן מײנעם איז, קײן עין־הרע, גאַנץ נישקשה'דיג. שײך זאָגען נישקשה'דיג? קײן געלט האָט ער ניט, נאָר ער האָט אַ רײכען שװעהר. דאָס הײסט, ער איז ניט אַזױ רײך, װי אַ בעל־פּרנסה, האָט געשעפטען אַ סך, אַ גרױסער דרעהער, אַ „קרוטין", זאָל דער אױבערשטער שומר ומציל זײן! ער דרעהט אַזױ לאַנג, ביז ער פאַרדרעהט אי זיך, אי יענעם. נאָר װאָס דען? ער דרעהט זיך אַלע מאָל אױס, דער הונט. ער האָט שױן ניט אײן מאָל גע'פּטר'ט אי זײן געלט, אי די קינדער'ס געלט. זאָג איך צו איהם: „װאָס האָט איהר געהאַט צו מײן זוהן'ס געלט?" זאָגט ער: „איהר האָט עפּיס אַרײנגעלעגט אַ סך פּוטער?"... זאָג איך: מײן זוהן איז מיר דערװײל אַ קינד". זאָגט ער: „און מײן טאָכטער איז בײ מיר ניט קײן קינד?" זאָג איך: „עט!" זאָגט ער: „בע!" זאָג איך: „מילא!" זאָגט ער: „בקיצור!" אַ װאָרט פאַר אַ װאָרט — האָב איך אָװעקגערופען מײן שמױגער און זאָג צו איהם: „טהו אַ שפּײ, זאָג איך, אױף דײן שװעהר דעם נגיד, דעם דרעהער, און זעץ דיך אַװעק בײ מיר — װאָס גאָט װעט גע־בען, אַבי אינאײנעם"...

זעהט איהר, צו אײדעמס האָב איך גאָר קײן גליק נישט. אָבער טאַקי לחלוטין ניט! דאָס הײסט, איך האָב צו זײ קײן טענות ניט, און שעם זיך חלילה נישט מיט זײ, װאָרום איך האָב, מעגט איהר מיר גלױבען, אַזעלכע אײדעמס, װאָס דער גרעסטער גביר פאַרמאָגט זײ ניט. פײנע קינדער, מיוחסים, פאַרשװינען, קעפּמענטשען!

איינעם האָב איך איין איידעם פון גאָר אַ גרויסען יחוס, אַ צאַצקעלע, אַ זיידען קינד, אַ געראָטענער מיט אַלע מעלות און אַ גרויסער למדן, זיצט און לערענט. איך האַלט איהם ביי זיך אויף קעסט פון נאָך דער חתונה אָן, וואָרום ווען איהר זאָלט איהם קענען, וואָלט איהר אַליין געזאָגט, אַז ס'איז גאָר איין עבירה אַרויסצולאָזען אַזעלכעס אויף דער וועלט — וואָס וועט פון איהם ווערען ?

דעם אַנדערען איידעם האָב איך שוין נישט אַזאַ יחוס, נאָר דאָס קרן איז אָבער איין אַנטיק, דהיינו: וואָס ווילט איהר? שרייבען, און לייענען, און חשבונ'ען, און זינגען, און טאַנצען, און וואָס ניט? היינט שפּיעלט ער אין שאָך — אַז מע שמוסט, ער יכול'ט! פון דעסטוועגען, הערט איהר, אַז ס'איז ניט באַשערט, ווי זאָגט שלמה המלך: ל א ל ח כ מ י ם ל ח ם — אַלע קענערס געהען אַהן שטיוועל. איך האָב איהם שוין געפּרובט אויף אַלע זייטען: ער איז שוין געווען אַ פּאָסעסער, און אַ קרעמער, און אַ מלמד, און אַ שדכן — עס געהט נישט, האָמש צערייס זיך! זיצט ער איצט ביי מיר מיט די קינדער. איך וועל דאָך מיין טאָכטער אויף דער גאַס ניט אַרויסוואַרפען!

נאָך איין איידעם האָב איך, שוין נישט אַזאַ גרויסער קענער, נאָר אויך נישט קיין אבי־ווער. דער גוטער קאָפּ מיט דער שענער האַנד, מיט דעם בלאַט גמרא, מיט'ן שענעם פּיסק — אַז ער רעדט, שיטען זיך פּערעל, אַ חיות צו הערען!

איין חסרון נאָר, וואָס ער איז צו איין איידעלער, כמעט אַ רוחניות, דאָס הייסט, ער איז נישט איבעריג געזונט. דאָס הייסט, אפילו אַז איהט וועט אַ קוק טהון אויף איהם אַזוי, איז ער, דאַכט זיך, גאָר נישט... נאָר וואָס דענן? דאָס וואָס ער שוויצט. און דערצו נאָך דער הוסט! פון אַ צייט אַז ער האָט באַקומען אַ פּאַ־סקודנע הוסט מיט אַ מין קוויטש, און ס'איז איהם שווער צו חאַפּען דעם אָטהעם. דאָקטוירים הייסען איהם טרינקען מילך

און פאָהרען קיין בויבעריק אויף אַ דאַטשע. אהין פאָהרען, זאָגט מען, אַלע קראַנקע. דאָרטען, זאָגט מען, איז פאַראַן אַ וואַלד אַזעלכער, וואָס איז אַ רפואה צום הוסט. רעכען איך, אם ירצה השם, איבער אַ יאָהר זומער, אַז גאָט וועט שענקען דאָס לעבען, זיך דורכפאָהרען מיט איהם קיין בויבעריק. דערווייל, ביז ער וועט אַמאָל ווערען געזונט, ליגט ער מיט'ן ווייב און קינדער, געוויינטליך, אויף מיינע פּלייצים. עפּיס אַ תירוץ?

הײנט האָב איך נאָך איין אײדעם, שוין גאָר אַ פּראָסטען, נאָר אַ האָרעפּאַשנעם יונג, דאָס הייסט, חלילה נישט קיין בעל־מלאכה, נישט קיין שניידער, נישט קיין שוסטער, נאָר קיין חדר־יונגעל אויך ניט.

ער איז אַ „פּיליער" איז ער; ער האַנדעלט מיט פיש האַנדעלט ער. זיין טאַטע האַנדעלט מיט פיש, זיין זיידע האָט געהאַנדעלט מיט פיש, די גאַנצע משפחה זייערע ווייסען — נאָר פיש און נאָר פיש און נאָר פיש!

דאָס הייסט, זיי זענען אפילו גאַנץ עהרליכע אידען, אָרענטליכע, נאָר פּראָסטע מענטשלעך.

וועט איהר דאָך פרעגען: ווי קומט צו מיר אַזאַ אײדעם? מסתמא איז דרינען פאַראַן אַ מעשה, ווי זאָגט מען: איין אַ טייך ווארפען זיך דורך אַלערליי העכט. מסתמא איז מיין טאָכטער'ס גליק אַזוי, אַז זי באַדאַרף האָבען אַ ז אַ מאַן.

דאָס הייסט, האָבען האָב איך צו איהם גאָרניט; מיין טאָכטער לעבט פאַר איהם דוקא גליקליך. וואָרום בטבע איז ער דוקא אַ גוט מענטשעל, אַ דימענט, צוגעלאָזט, הערט איהר, צו אונז אַלעמען ביז גאָר, וויפיעל ער פאַרדיענט גיט ער אָפּ איהר, און העלפט אויס יענע אײדעמס מיינע און די זיהן ווי ווייט מעגליך. וואָס איז שייך זאָגען? — ער האָרעוועט כמעט איינגאַנצען אויף אונז, און האָט פאַר אונז אַלעמען דרך־ארץ, וואָרום ער ווייסט

גאַנץ גוט, ער פיהלט, פאַרשטעהט איהר מיך, ווער ע ר איז און ווער מ י ר זענען; ער איז ער און מיר זענען פאַרט מיר! מיט דער האַנד, הערט איהר, קאָן מען דאָס ניט אַוועקמאַכען.

וואָרום אַז עס מאַכט זיך אַמאָל, מע קומט זיך צענויף צווישען מענטשען, און מיינע קינדער מאַכען אַ שמועס מכח די קליינע אותיות, עפּיס אַ דין אין שלחן־ערוך, צי אַ שאַרף שטיקעל גמרא, צי גלאַט אַ פּסוק, מוז ער נעבאַך זיצען און שטומען, וואָרום ס'איז פאַר איהם, ניט דאָ געדאַכט, אַ סוד!

אַודאי מעג ער זיך איבערנעמען, וואָס ער האָט אַזוינע שוואָגערס, און מעג האָרעווען פון זייערטוועגען! ווי זאָגט איהר? ניט אַזוי? האַ?

אַצינד, אַז איהר זענט שוין אַביסעל בעקאַנט מיט מיין געזינדעל, פאַרשטעהט איהר שוין וואָס פאַר אַ ש מ ח ה ביי מיר איז און וואָס פאַר אַ נחת איך האָב, אַז עס קומט אַ יום־טוב, למשל, פּורים צו דער סעודה, און אַלע קינדער מיט אַלע אייניקלעך, קיין עין־הרע, זעצען זיך אויס אַרום טיש, און מע מאַכט המוציא איבער דעם שענעם גרויסען קלוגען פּורים־קוילעטש, וואָס מיט זאַפראַן און מיט ראָזינקעס אַרומגעשטעקט, מיט די גוטע געפעפערטע און געצוקערטע פיש מיט חריין, מיט די גוטע געלע לאַנגע לאָקשען מיט יויך, און מע נעמט צו קאַפּלעך משקה, אַז גאָט העלפט אַ פּלעשעל ווימאָראַזיג, איין אמת'ער אַ „קאָוועשאַנער“, אָדער אַ גלעזעלע גוטען ווישניק, אַבי ס'איז נאָר דאָ, און פאַר נויט — איז אַ פּראָסט ביסעל יי"ש אויך אַ סחורה, און מע טהוט אַ זינג, איך דעם שושנת יעקב, און נאָך אַ מאָל — שושנת יעקב! און ווידער אַ מאָל — שושנת יעקב! טהוען אַ חאַפּ־אונטער די קינדער:

צהלה ושמחה!

און די קליינע שקצים, די אייניקלעך, אויפ'ן דינעם קול'כעל:

אור ליהודים! אור ליהודים! אור ליהודים!

און מע געהט נאָך אַ טענצעל אויך, — דעמאָלט ווער איז צו מיר גלייך? וואָס מיר בראָצקי? ווער מיר רויטשילד? אַ מלך, ווי איהר זעהט מיך אַ אידען, אַ מלך!

קיין נגיד, הערט איהר, בין איך ניט, נאָר נחת פון קינדער האָב איך, ברוך־השם, מעהר פונ'ם גרעסטען גביר אין כתרילעווקע!

בערעל־אייזיק

„אמעריקא איז א לאנד פון בלאף"... „אמעריקאנער בלאפערם"...

אזוי זאגען די פרעמדע. גרינע חיות — זיי הויבען ניט אן צו וויסען וואס זיי זאגען. אמעריקא מעג הייצען די פעטשערעס אין כתרילעווקע, און אונזער בערעל־אייזיק וועט פערשטעקען אין גארטעל אלע אמעריקאנער בלאפערם!

איהר קאנט פערשטעהן ווער בערעל־אייזיק איז, אז טאמער מאכט זיך ביי אונז אין כתרילעווקע, איינער האט זיך אביסעל פערררעדט, אויף אייער אמעריקאנער לשון וועט דאס הייסען: ער האקט א טשייניק, שטעלט מען איהם אפ מיט די ווערטער: „בערעל־אייזיק האט דיר געלאזט גריסען" — שטויסט ער זיך שוין אן וואס מע מיינט און ער ווערד אנשוויגען.

איין אנעקדאט דערצעהלט מען ביי אונז אין כתרילעווקע פון איינעם א אידען א חצות, וואס איז זעהר כאראקטעריסטיש פאר בערעל־אייזיק'ען. פסח איז דער מנהג ביי די גויים, אז זיי בעגעגענען זיך, זאגען זיי זיך אן איינס דאס אנדערע א גוטע בשורה, אז כריסטוס איז לעבעדיג געווארען — „כריסטאס וואסקרעס". דערויף ענטפערט איהם דער צווייטער: „וואאיסטינו וואסקרעס" — ס'איז אמת, הייסט דאס, ער איז לעבעדיג געווארען... טרעפט זיך א מעשה, בעדארף א כריסט זיך בעגעגענען מיט יענעם אידען דעם חצות און מכבד זיין איהם מיט'ן פסוק

„כריסטאָס וואָסקרעס“... ווערד איהם שלעכט, דעם אידען: וואָס זאָל ער טהון? ענטפערען דעם גוי „וואָאיסטינו וואָסקרעס“ — ווייסט ער, אַז ס'איז קעגען אונזער גלויבען... זאָגען איהם: ניין, ער איז ניט לעבעדיג געוואָרען — קאָן מען דאָך חאַפּען פאַר אַזעלכע ווערטער אַ מיאוס'ען פּסק... איז ער זיך מיישב און רופט זיך אָן צום כריסט: „יאָ, איך האָב עס שוין געהערט היינט פון אונזער בערעל־אייזיק'ען“...

היינט שטעלט אייך פאָר, אַז אַט דער בערעל־אייזיק איז אַוועק קיין אַמעריקאַ, אָפּגעוועזען דאָרט היבשע עטליכע יאָהר און איז געקומען צוריק — וואָס פאַר וואונדירים דער איד האָט זיך אָנגעדערצעהלט פון דעם אַמעריקאַ!

„ערשטענס — דאָס לאַנד. ארץ זבת חלב ודבש. מענטשען מאַכען געלט, מע זשעברעוועט מיטביידע הענט, מע שאַרט גאָלד! און געשעפטען, „ביזנעס“ הייסט דאָס דאָרטען, איז פאַרהאַן אַזוי פיעל, אַזש דער קאָפּ דרעהט זיך! וואָס איהר ווילט — דאָס טהוט איהר. ווילט איהר אַ פאַבריקע — איז אַ פאַבריקע, עפענען אַ סטאָרקע — איז אַ סטאָרקע. שטופּען אַ פושקאַר — איז אַ פושקאַר. אַניט — נעמט איהר זיך צו פעדלעריי, אָדער איהר געהט אַרבייטען אין אַ שאַפּ — אַ פרייע מדינה! איהר קאָנט אייך געשוואָלען ווערען פון הונגער, אויסציהען זיך אין גאַס, וועט אייך קיינער ניט שטעהרען, קיין וואָרט ניט זאָגען...

„היינט די גרויס פון די שטעדט! די ברייט פון די גאַסען! די הויך פון די הייזער! פאַרהאַן דאָרט אַ „הייזקע“, רופט מען זי די „וואָלוואָרט“, שפּאַרט אַן דער שפּיץ קוימען גלייך אין דער חמאָרע אַריין און נאָך העכער; אַ סברה, אַז די הייזקע פאַרמאָגט עטליכע הונדערט עטאַזשען. ווי אַזוי קריכט מען אַרויף אויפ'ן בוידעם? דורך אַזאַ לייטער, וואָס מע רופט איהם „עלעווייטער“. אַז איהר באַדאַרפט האָבען עמיצען אויפ'ן אויבערשטען עטאַזש, זעצט איהר זיך אַוועק אונטען, אויפ'ן עלעווייטער, גאַנץ פריה,

קומט איהר צו פאָהרען אהין ארויף ערשט פאַרנאַכטליך, אַזוי אַרום מנחה צייט.

„איך בין אַ בעלן געווען אַמאָל זיך דורכפאָהרען אַרויף, אַ קוק טהון אויף אַ טשיקאַוועסט, וואָס טהוט זיך דאָרט — האָב איך קיין חרטה ניט. דאָס, וואָס איך האָב דאָרטען געזעהען, וועל איך שוין ניט זעהן קיינמאָל. און ווי איך האָב געפיהלט — לאָזט זיך גאָר ניט באַשרייבען. שטעלט אייך פאָר, איך שטעה מיר פון אויבען און קוק מיר אַראָפּ, פּלוצים דערפיהל איך אויף מיין לינקער באַק עפּיס אַ מאָדנע קעלט און אַ גלאַטע, עפּיס ווי אייז; און ניט ווי אייז, נאָר ווי שטאַרק פאַרקיהלטע פּעטשאַ, גליטשיג און דרי־ליוואַטע. איך דרעה־אויס פּאַוואָלי דעם קאָפּ לינקס, איך טהו אַ קוק — ס׳איז די לבנה.

„היינט דאָס לעבען זייערס איז נאָר געיאָגט, און נאָר גע־לאָפען, און נאָר געחאַפּט זיך. „אַריהאָפּ“ הייסט דאָס ביי זיי. אַלסדינג איז בחפזון, און אפילו עסען עסט דאָס אויך אויף איין פוס. מע חאַפּט זיך אַריין אין אַ רעסטאָראַן און מע הייסט זיך געבען אַ שנאַפּס, און אויף צו פאַרבייסען האָב איך אַליין געזעהען, ווי מען האָט איינעם דערלאַנגט עפּיס אויף אַ טעלער, אַ פרוש, אַ צאַפּעלדיגס, און ביז ער האָט דאָס צעשניטען, איז איין האַלב אַוועקגעפלויגען אויף איין זייט, די אַנדערע האַלב אויף דער אַנ־דערער זייט, און דער חברה־מאַן איז פאַרטיג געוואָרען מיט זיין אַנבייסען.

„פון דעסטוועגען זאָלט איהר אַנקוקען ווי געזונט זיי זענען! אייזען! גבורים! ביי זיי איז אַ מאָדע שלאָגען זיך אין סטריט, אין מיטען גאַס הייסט דאָס. ניט זיי מיינען אייך שלאָגען, הרג׳ענען, אונטערשלאָגען איין אויג, אויסשלאָגען אַ פּאָר ציינער, ווי ביי אונז. חלילה! נאָר גלאַט אַזוי, מע פאַרקאַטשעט די אַרבעל און מע גיט זיך קלעפּ, מע וויל זעהן ווער וועמען. ביי זיי ווערד עס אָנגערופען אויף זייער לשון: מע פּ י ט ע ל ט זיך. איינ־

מאל בין איך געגאנגען שפאציערען איז די בראנקס, געטראגען מיט זיך אביסעל סחורה, געהען אקעגען מיר צוויי באיעס, לויפערס, יונגאטשעס הייסט דאס, און טשעפען זיך צו מיר — זיי ווילען זיך פייטלען מיט מיר. זאג איך: „נאסער — איך פייטעל זיך ניט". אהין־אהער, זיי לאזען מיך ניט געהן ווייטער. בין איך זיך מיישב, אז איהר זענט יא אזעלכע, וועל איך אייך באווייזען, ווער עלטער איז. און געה און לעג אוועק דאס פעקעל און ווארף אראפ די קאפאטע, און אז איך הויב אן חאפען קלעפ — קוים א לעבעדיגער ארוים פון זייערע הענט! אז זיי זענען צוויי און איך בין איינער! פון דעמאלט אן פייטעל איך שוין מעהר ניט, מע זאל מיך אפגילטען.

„היינט זייער לשון! אלסדינג איז ביי זיי פארקעהרט און ווי אויף צו־להכעיס. למשל, אז ביי אונז איז קיך — איז ביי זיי קיטשען. אז ביי אונז איז קצב — איז ביי זיי בוטשער. אז ביי אונז איז א שכן — איז ביי זיי א נעקסדאריגער. א שכנה — א נעקסדאריגע. א בעל־הבית'טע — א לענדלאריכע. אלסדינג קא־פויר. אנומעלטען האב איך געוואלט קויפען א האהן אויף שלאגען כפרות. זאג איך צו דער מיסעס, זי זאל מיר קויפען א הוהן. פרעגט זי מיך: „א הוהן גאר? א הוהן איז דאך פאר מיר!" זאג איך: „לאז זיין אזוי — א הוהן פאר מיר און פאר אייך א היהן". זאגט זי: „וואוהין?" איז זי נאך א ליטוועטשקע אויף צו די צרות! און ביי די ליטוואקעס וועט איהר דען דערגעהן אמאל א טאלק? אז א היהן איז ביי זיי א הוהן, און א הוהן א האהן — א מעשה אהן איין עק! פאל איך אויף א המצאה און זאג איהר: „קויפט מיר דעם דזשענטעלמען פון די היהנער". אודאי האט זי פארשטאנען און ערשט דעמאלט מזכה געווען מיך מיט'ן שענעם ווארט „אלרייט", וואס איז כמעט אלץ איינס, וואס ביי אונז „מהכתיתי, פאר וואס ניט? אך, מיט'ן גרעסטען בזיון!"...

„היינט דעם כבוד, וואס מיר, אידען, האבען דארטען! קיין אומה ולשון איז דארט ניט אזוי געהויבען, געהויכט און גע־

קווינט, ווי דער איד. א איד איז דארט גאר א גאנצער צימעס. עס איז גאר א יחוס, אז מען איז א איד. איהר קאנט באגעגנען, למשל, סוכות א אידען מיטען אין מיטען „פיפטע עווענין" מיט א לולב און מיט איין אתרוג און האט קיין מורא ניט, מע זאל איהם דערפאר איינזעצען. אז איך זאג אייך, אז מע האט דארט ליעב דעם אידען, איז דאך ניט שייך. פיינט האט מען דארט נאר א אידישע בארד און פאות. „וויסקעס" הייסט דאס אויף זייער לשון. דערזעהען זיי א אידען מיט וויסקעס, לאזען זיי דעם אידען צורוה, נאר די וויסקעס ציפען זיי איהם אזוי לאנג, ביז ער מוז זיי אראפנעמען, אפגאלען. דעריבער זענען דארט דאס רוב אידען אהן בערד און אהן וואנסים. דאס פנים גלאט ווי א טעלער. שווער צו דערקענען, ווער ס'א איד און ווער ניט. אז ניט קיין בארד און ניט קיין לשון, סיידען נאכ'ן אימפעט, בעת ער געהט, און נאכ'ן מאכען מיט די הענט, בעת ער רעדט... ווייטער זענען זיי אידען. אידען מיט אלע פישטשעווקעס. היטען־אפ אלע אידישע מנהגים, האבען ליעב אלע אידישע מאכלים, האלטען פון אלע אידישע יום־טובים. פסח איז פסח. מצות באקט מען דארט א גאנץ קיילעכיג יאהר, און אויף חרוסת איז דא א באזונדערע פאבריקע, א „פעקטארי" הייסט דאס דארטען. טויזענדער און טויזענדער ארבייטער זיצען אין דער פעקטארי און זיי „מאנופעקטשורען" חרוסת. און אויך פון כרפס און פון מרור מאכען דארטען אידען א לעבען — איהר שפיעלט זיך מיט אמעריקא?..."

— יא, בערל־אייזיק, דאס איז אלטדינג זעהר פיין, וואס דו דערצעהלסט. דו זאג נאר איין זאך, וואס מיר װאלטען װעלען וויסען: מע שטארבט דארטען אין אמעריקא אויך אזוי ווי דא? צי מע לעבט דארטען אייביג?

„מע שטארבט, פאר וואס זאל מען ניט שטארבען? אין אמעריקא, אז מע טהוט א שטארב, איז טויזענד אין איין טאג, צעהן טויזענד, און צוואנציג טויזענד, און דרייסיג טויזענד! גאנ־

צע גאַסען פאַלען דאַרטען איין! שטעדט ווערען איינגעזונקען אַזוי ווי קורח!... איהר שפּיעלט זיך מיט אַמעריקאַ?"

— שאַ, ווי באַלד אַזוי, וואָס איז מיט זיי דער יחוס? שטאַר־בען זיי, הייסט דאָס, גלייך מיט אונז?

„יאַ, שטאַרבען שטאַרבט מען, נאָר ווי אַזוי שטאַרבט מען — אַט דאָס איז די זאַך. און ניט אַזוי נאָר דאָס שטאַרבען. שטאַר־בען שטאַרבט מען אומעדום אַלץ איינס. פונ'ם טוידט שטאַרבט מען. דער עיקר איז דאָס באַהאַלטען — אַט וואָס! ערשטענס, איז אין אַמעריקאַ דער איינפיהר, אַז יעדער ווייסט פריהער וואו מע וועט איהם באַהאַלטען. וואָרום ער געהט אַליין, נאָך בעת ער לעבט, און קלויבט זיך אַליין אויס אַיין אָרט אויפ'ן בית־עולם — „סעמעטעריע" הייסט עס דאָרטען — און דינגט זיך אַזוי לאַנג, ביז ער גלייכט זיך אויס פאַר'ן פּרייז. נעמט ער די פּלונית'טע זיינע און פאָהרט זיך דורך מיט איהר אויף דער סעמעטעריע און זאָגט איהר: „זעהסטו, נשמה מיינע? אַט דאָ וועסט דו ליגען, אַט דאָ וועל איך ליגען, און דאָרט וועלען ליגען אונזערע קינדער"... דער־נאָך געהט ער אַוועק אין דעם אָפיס פון לויה'ס און באַשטעלט זיך אַ לויה איבער הונדערט און צוואַנציג יאָהר, וואָס פאַר אַ קלאַס ער וויל. און קלאַסען זענען דאָרטען פאַרהאַן אַזוי גרויס ווי דריי: ערשטע, צווייטע און דריטע קלאַס. ערשטע קלאַס, פאַר גאַנץ גרויסע גבירים, מיליאָנערען, קאָסט טויזענד טאַלער אַ לויה. איז דאָס שוין איין מאָל אַ לויה! די זונן שיינט, אין דרויסען איז אַ חיות. די מטה איז אויף אַ שוואַרצען קאַטאַפאַלק, מיט זילבער באַלעגט. די פערד זענען אַלע אָנגעטהאָן מיט שוואַרצע פּאַפּאָנעס און ווייסע פעדערען. די רעווערענטען — רבנים, חזנים, שמשים — אויך אין שוואַרצען מיט ווייסע קנעפּ, און קאַרעטעס נאָך דער מטה — אָהן אַ שיעור קאַרעטעס! און אַלע קינדער־פון אַלע תלמוד־תורה'ס געהען אויף צו פריהער און מע זינגט אויף אַ קול אויסגעצויגען: צ־ד־ק ל־פ־נ־י־ו י־ה־ל־ך ו־י־ש־ם

ל־ד־ר־ך פ־ע־מ־י־ו!... פונ'ם דאזיגען געזאנג קלינגט די שטאדט; א קלייניגקייט — טויזענד טאלער?!...

„צווייטע קלאס איז אויך א פיינע לויה, קאסט שוין נאר פינף הונדערט טאלער, און איז שוין ניט דאס. דער טאג איז שוין ניט אזוי פויגעלדיג. די מטה איז אויך אויף א שווארצען קאטאפאלק, נאר אהן זילבער באלעגט. די פערד מיט די רעווע־רענטען זענען אנגעטהאן אין שווארצען, נאר אהן פעדערען און אהן קנעפ. קארעטעס געהען נאך, נאר שוין נישט אזוי פיעל. קינדער — נאר פון עטליכע תלמוד־תורה'ס געהען אויף צו פריהער און זינגען שוין נישט אזוי אויסגעצויגען: צדק לפניו יהלך — וישם לדרך פעמיו! דאס זינגען איז טרויעריג, מיט'ן נוסח ווי מע זאגט תהלים — וועדליג פינף הונדערט טאלער...

„דריטע קלאס איז שוין גאר א געמיינע לויה און קאסט אין גאנצען איין הונדערט. אין דרויסען איז שוין קיהל, חמארנע־וואטע. די מטה אהן א קאטאפאלק. פערד איינגאנצען צוויי, און רעווערענטען אויך צוויי. קארעטעס — קיין איינע ניט. קינדער נאר פון איין תלמוד־תורה געהען אויף צו פריהער און האפען אפ גאר אהן א שום ניגון:

צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו.
צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו.

און שלעפעריג, שטיל, קוים וואס מע הערט זיי — סך הכל הונדערט טאלער, וואס קאן מען פאר איין הונדערטער פארלאנגען?"...

— יא, וואס זשע טהוט אבער, בערעל־אייזיק, דער, וואס פאר־מאגט קיין הונדערטער אויך ניט?

„איז ער טאקי אויף גרויסע צרות! אהן געלט איז אומעדום שלעכט! דער ארעמאן ליגט אלע מאל נייען איילען אין דער ערד!... פון דעסטוועגען, מיינט ניט! אין אמעריקא לאזט מען דעם ארעמאן אויך ניט ליגען ניט קיין באהאלטענעם. מע מאכט איהם א לויה אהן געלט, עס קאסט איהם ניט קיין סענט אפילו.

אודאי איז דאָס אַ טרויעריגע לויה. קיין שום צערעמאָניעס, קיין סימן פון קיין פערד און פון קיין רעווערענטען. און איז דרויסען ליאַפּעט. נאָר צוויי שמשים קומען צו געהן, די שמשים פון ביידע זייטען און אין מיטען דער בר־מינן — און אַלע דריי שלעפּען זיי זיך נעבאַך צופוס גלייך ביז צום בית־עלמין... אָהן געלט, הערט איהר, זאָל מען גאָר ניט געבוירען ווערען — אַ פּאַסקודנע וועלט... ווער פון אייך, אידען, פאַרמאָגט איין איבעריגען פּאַפּיראָס?"

מ. גורעוויטש פערלאַג.

ל. עלבע: די אידישע שפּראַך. אַ לעהר בוך פאַר אָנפאַנגער,
ספּעציעל צוגעפּאַסט פאַר אַמעריקאַנער קינדער — 45ס.

דוד פּינסקי: נייע ערצעהלונגען — — — — — — — 20 "
געבונדען 40 "

דוד פּינסקי: דער אייביגער איד (איין אַקטער) — — — 20 "
געבונדען 40 "

דוד פּינסקי: דער שטומער משיח — — — — — — — 30 "
געבונדען 50 "

יוסף יפה: ליעדער, מיט אַ פאָררעדע פון דוד פּינסקי — 35 "
געבונדען 60 "

ל. עלבע (לייבע דער רויטער): בארני דער מלמד.
הומאָריסטישע זאַמלונג — — — — — — — 30 "
געבונדען 60 "

ב. קאָוונער (י. אַדלער): הומאָריסטישע ערצעהלונגען — 50 "
געבונדען 80 "

הויפּט פערקויף פון פאָלגענדע ביכער:

פרייהייטס ליעדער — — — — — — — — — — — — 35 "
געבונדען 60 "

ב. לאַפּין: אומעטיגע וועגען (ליעדער) — — — — — — 25 "
וועלט־איין וועלט־אוים (ליטעראַרישער זאַמעלבוך) — — 80 "
געבונדען 1.00

צו בעקומען אין אַלע גרעסערע בוך סטאָרס אָדער ביים פערלעגער:

M. GUREWITCH

202 East Broadway New York, N. Y.

שלום־עליכם ביבליאָטעק
פאַר גרויס און קליין
שלום־עליכם פאָלקס־פאָנד אויסגאַבע

א בילינע אויסגאַבע פון שלום־עליכם'ס מעשיות און מאָנאָלאָגען פאַר גרויסע און פאַר קליינע, אויף צו לייענען אין אַלע אידישע הייזער, וואו מע רעדט און מע פערשטעהט אידיש, אויף פאַרצולייענען פאַר אייז עולם אין עפענטליכע פלעצער און אויף געבען צו לייענען אידישע קינדער, וועלכע לערנען און פערשטעהען אידיש.

ביז אהער ערשיענען:

		סענט
1.	נחת פון קינדער און בערעל־אייזיק. — — — — — — — —	10
2.	ווען איך בין רויטשילד און אויסגעטרייסעלט. — — — —	10
3.	מתושלח. — — — — — — — — — — — — — — —	10
4.	שוין איין מאָל א סוכה! — — — — — — — — — —	10
5.	די פאָהן. — — — — — — — — — — — — — — —	10

אין גיכען וועלען ערשיינען:

6.	דאָס מעסערעל. — — — — — — — — — — — — — —	15
7.	חנוכה־געלד. — — — — — — — — — — — — — —	15
8.	פערבענגט אהיים. — — — — — — — — — — — —	10
9.	ראַבטשיק. — — — — — — — — — — — — — — —	10
10.	די שטאָדט פון די קליינע מענשעלעך און קיין עין־הרע ניט.	10

הויפּטפערקויף אין בוכהאנדלונג פון מ. גורעוויטש:

M. Gurewitch, 202 East Broadway, New York.